

UNIVERZITA SV. CYRILA A METODA V TRNAVE
FAKULTA MASMEDIÁLNEJ KOMUNIKÁCIE

Fakty a názory v mediálnych obsahoch: návrh metodických materiálov

Manuál k aktivitám s kartičkami
a stručné pokyny k ich ďalším variáciám

Dobrý deň.

Do Vašich rúk ste dostali rôzne možnosti využitia pomôcok pre rozvíjanie kritického myslenia. Sú to aplikačné výstupy mojej bakalárskej práce, ktorú som písal počas tretieho ročníka bakalárskeho štúdia odboru Aplikované mediálne štúdiá na Fakulte masmediálnych štúdií Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave.

Ide o metodologickú príručku, ktorá Vám ušetrí čas čítania bakalárskej práce a je určená pre priamu realizáciu týchto aplikačných výstupov počas školení, tréningov či workshopov so žiakmi základných škôl. Pri testovaní týchto pomôcok sme použili nižšie opísané aktivity, ale Vašej predstavivosti a činorodosti sa samozrejme medze nekladú.

Berte tento dokument ako manuál, ktorý Vás vie nasmerovať k prvotnému spôsobu realizácie aktivít s kartičkami, na ktorých sú rôzne tvrdenia, ktoré má žiak rozlíšiť a naučiť sa zaradiť do oblasti faktov, či názorov. Prípadné podnety sú tiež vítané, lebo verím, že vo výchove, výučbe, či edukácii je základom úspechu spolupráca a komunikácia. Z absolvovaného pilotného testovania na jednej zo základných škôl som si odniesol skúsenosť, že aj dobre koncipované návrhy, ich reálna forma a účel sa môžu dynamicky meniť. Ide už len o to, či a ako chce lektor, či vyučujúci efektívne využiť čas zverený týmto aktivitám.

Nebudem Vás zbytočne zdržiavať, veď je potrebné sa Vaším žiakom či účastníkom workshopov venovať. Dúfam, že Vám budú moje návrhy a pomôcky užitočné a pomôžu osvetliť a trénovať schopnosť kritického myslenia Vašich zverencov. Na záver už len poprajem veľa úspechov a najmä dobrý pocit z dobre vykonanej práce.

Jan Blažek

KONCEPT V PRAXI

Na nasledujúcich stranách opisujem tri základné a navrhované možnosti činností s kartičkami alebo ich testovú formu, či už v papierovej alebo online forme v podobe Google Forms testov. Určené sú pre žiakov základných škôl, pričom prvé dva ročníky 1. stupňa ZŠ, po konzultáciách s učiteľmi, nemajú natoľko vyvinuté abstraktné myslenie a zároveň sa učia písať a čítať s porozumením, čiže by to bola zbytočne veľká výzva pre vyučujúceho, ako aj pre žiačikov.

Kartičky, resp. ich sady pre 7 ročníkov ZŠ, nájdete v osobitných pdf súboroch, ktoré si vytlačte, v danom formáte - A4, najlepšie na papier o gramáži vyššej než 200 g/m² (tvrdší typ) kvôli dlhšej výdrži materiálu pri prirodzenom opotrebovaní manipuláciou (nemôžeme po žiakoch chcieť, najmä tých mladších, aby nám vrátili kartičky tak isto rovné a nezdeformované, ako keď sme ich vytlačili). Pdf súbory sú samozrejme využiteľné pre tlač druhej formy aktivít, testy v papierovej forme, čiže nám bude stačiť tlač na klasickú A4, kedy vychádzajú pre každý ročník 2 archy s 36 tvrdeniami (18 dvojíc; vždy je jedna kartička príklad faktu a druhá názoru). A tretiu formu - online testy – si opíšeme hneď na ďalších riadkoch.

ONLINE FORMA – Google Forms testy

Prvým predpokladom pre úspešnosť online formy rozlišovania faktov a názorov je dostupnosť IKT učebne, dostatočného počtu počítačov, pripojenie k internetu. Druhým predpokladom je základná znalosť práce s počítačom a internetovým prehliadačom. Tretím faktorom, ktorý testuje účastníkov workshopov mediálnej výchovy, je znalosť učiva, súvislostí a istá úroveň pochopenia tvrdení v širšom kontexte. Kvízové testy pozostávajú z otázok, ktoré obsahujú tvrdenia z návrhu kartičiek. Vždy je len jedna správna možnosť a na všetky otázky je povinné odpovedať. Za každú správnu odpoveď dostane respondent testu 1 bod. Test sa žiakom bude zdieľať na originálnom linku, generovaného z Google Forms platformy. Vyhodnotenie pre spätnú analýzu, či známku (v rámci platformy Google Forms) bude prístupné po nastavení a dohode s tvorcom, či správcom testov. Navrhovaný harmonogram vyučovacej (tréningovej/workshopovej) hodiny nájdete na ďalšej strane.

Návrh časového harmonogramu hodiny s vyplňovaním online testu:

Názov časti hodiny	Čas aktivity	Popis činnosti
Úvod	2-5 minút	Predstavenie lektora (osobne aj vyučujúcim) Vysvetlenie problematiky rozlišovania faktov a názorov (primerane veku a ročníku)
Princíp vyplňovania testu	2 minúty	Oboznámenie s funkciou Google Forms, dôvod a zmysel dát pre BP
Vyplnenie fiktívneho identifikátora	1 minúta	Vytvorenie fiktívneho e-mailu – identifikátora (GDPR compliant) pre zber dát a ich vyhodnotenie
Samostatné vyplňovanie otázok testu	25- 30 minút	Samostatné vyplňovanie otázok testu žiakmi
Prípadná konzultácia nejasných otázok	5 minút	V prípade nejasností, či otázok sa individuálne vysvetlí princíp a súvislosti otázky
Kontrola a odoslanie odpovedí	1 minúta	Potvrdenie žiakov lektorovi, že je všetko vyplnené podľa dohody
Reflexia a spätná väzba	1 minúta	Spätná väzba na štýl, obsah a náročnosť testu – od žiakov
Možnosť diskusie	Podľa situácie	Ak je priestor, dá sa téma rozlišovania faktov a názorov rozšíriť o menšiu diskusiu v rámci reality žiakov,..
Dotazník pre vyučujúceho	1 minúta	Požiadanie vyučujúceho o vyplnenie krátkeho dotazníka, po hodine
Poďakovanie a rozlúčenie	1 minúta	Rozlúčenie sa so žiakmi aj vyučujúcim

Zdroj: Vlastné spracovanie (2023)

K dispozícii sú 2 typy testov pre Rozlišovanie faktov a názorov. Prvým typom sú kópie originálnych aplikačných výstupov bakalárskej práce, ktoré slúžia pre širokú verejnosť a sú zdieľané na webovej stránke *medialnavychova.sk*, či na podobne orientovaných stránkach, fórach, či platformách. Druhým typom je formulár, ktorý nemá vyplnené polia otázok, ale slúži

ako vopred nastavená šablóna pre kreatívnych vyučujúcich (lektorov), ktorí si potrebujú test naplniť obsahovo bližšie ich plánu výučby, či tematickým okruhom mediálnej výchovy.

V prípade potreby ma môžete kontaktovať na nižšie uvedenom e-maili, najmä kvôli zdieľaniu, prístupom a výsledkom, lebo je tento manuál písaný v pilotnej fáze a nie v ostrom procese viacerých používateľov (Vás vyučujúcich, lektorov Mediálnej výchovy).

OFFLINE FORMA (A) – Pracovné listy

Ako už bolo hovorené a opisované, súbor kartičiek pre určitý ročník sa dá vytlačiť z Excelu (hárok) na obyčajný papier vo formáte A4. Lektor, či učiteľ, tieto pracovné listy nestrihá na jednotlivé kartičky, ale prináša iný spôsob realizácie aplikačných výstupov bakalárskej práce. Rozloženie a štýl textu slúžia k vyplňovaniu a zakrúžkovaniu pri každom tvrdení, už či si žiak myslí, že ide o fakt alebo naopak ak si myslí, že ide skôr o názor.

Návrh časového harmonogramu hodiny s pracovnými listami:

Názov časti hodiny	Čas aktivity	Popis činnosti
Úvod	5 minút	Predstavenie lektora (osobne aj vyučujúcim) Vysvetlenie problematiky rozlišovania faktov a názorov (primerane veku a ročníku)
Princíp vyplňovania testu	2 minúty	Oboznámenie sa novým pracovným listom, roznesenie medzi žiakov
Podpísanie	1 minúta	Meno a priezvisko musí byť na každom pracovnom liste (identifikácia respondenta)
Samotné vyplňovanie pracovného listu	25 minút	Žiaci majú priestor pre rozhodnutie a zakrúžkovanie správneho označenia pre každé z tvrdení na papieri
Prípadná konzultácia nejasných otázok	5 minút	V prípade nejasností, či otázok sa individuálne vysvetlí princíp a súvislosti otázky

Kontrola a odovzdanie pracovných listov	3 minúta	Potvrdenie žiakov lektorovi, že je všetko vyplnené podľa dohody
Reflexia a spätná väzba	1 minúta	Spätná väzba na štýl, obsah a náročnosť testu – od žiakov
Možnosť diskusie	Podľa situácie	Ak je priestor, dá sa téma rozlišovania faktov a názorov rozšíriť o menšiu diskusiu v rámci reality žiakov,..
Dotazník pre vyučujúceho	1 minúta	Požiadanie vyučujúceho o vyplnenie krátko dotazníka, po hodine
Poďakovanie a rozlúčenie	1 minúta	Rozlúčenie sa so žiakmi aj vyučujúcim

Zdroj: Vlastné spracovanie (2023)

Hodnotenie závisí od vyučujúceho, ale (na rozdiel od kartičiek) tieto listy sú preukázateľnejším spôsobom testu znalostí vašich žiakov a ich úrovne schopnosti kriticky myslieť. Zo skúsenosti odporúčam prirodzenú diskusiu, kde sa prípadné chyby v úsudku žiakov vysvetlia, aby mala aktivita edukačný charakter.

OFFLINE FORMA (B) – Kartičky, tvrdenia, pohybové aktivity

Tretiu formu praktických aplikačných výstupov mojej bakalárskej práce tvoria papierové kartičky. Ako už bolo vyššie spomínané, odporúčam ich tlačiť na hrubšom papieri, 200 g/m² a vyššie. Je to z praktického dôvodu prirodzeného ohýbania pri manipulácii, kedy je dobré, aby sa kartičky dali používať viac ako len raz. Strihanie, či rezanie kartičiek už závisí na vašich možnostiach. Viac sád (pre viac ročníkov) je lepšie, kvôli časovej náročnosti, rezať.

Čo sa týka zberných nádob pre aktivity s kartičkami, koncipované boli 2 varianty. Išlo o dve samostatné krabičky, ktoré sa upravili podľa potreby a označili nadpisom na nálepke. Tretia krabička sa použila ako jedna predelená zberná nádoba, do ktorej sa dávajú oba typy tvrdení, s polovičným priestorom pre každú kategóriu. V princípe je jedno, akú nádobu si zvolíte, len je treba ju označiť, aby bolo žiakom jasné, ako kartičky roztriediť.

2 samostatné krabičky (vyššie) a jedna spoločná, predelená, krabička (nižšie) pre zber kartičiek

Zdroj: Vlastné spracovanie / Vlastné fotografie z praxe (2023)

Na začiatku hodiny sa téma otvorí a popri tom sa lektor žiakov pýta, či rozumejú princípu manipulácie a používania kartičiek pre rozvoj kritického myslenia. Ak problematike rozumejú, môže pokračovať k prvej aktivite. Aktivity sú na ďalšej stránke rozpísané a navrhnuté tak, aby sme sa časovo „vošli“ do 45 minút bežnej vyučovacej hodiny. V tabuľke je aj možnosť s hviezdičkou (*), to je voliteľná aktivita, priestor pre (vaše) ďalšie variácie.

Návrh časového harmonogramu hodiny s kartičkami (* označuje voliteľné):

Názov časti hodiny	Čas aktivity	Popis činnosti
Úvod	2-5 minút	Predstavenie lektora (osobne aj vyučujúcim) Vysvetlenie problematiky rozlišovania faktov a názorov (primerane veku a ročníku)
Princíp rozlišovania	2 minúty	Oboznámenie s rozložením kartičiek
„Prvé kolo“ – prvý pokus	10 minút	Každý žiak dostane 2 kartičky, ktoré sa snaží, podľa uváženia, vložiť do správnej krabičky.
Zhodnotenie aktivity	3 minúty	Lektor si s triedou postupne prechádza ich voľby pri rozlišovaní
Zopár kartičiek na rýchlosť *	10 minút	Zvyšné kartičky, ktoré neboli vysvetlené, sa snažia žiaci čím skôr úspešne rozhodnúť.
Zhodnotenie aktivity	3 minúty	Lektor si s triedou postupne prechádza ich voľby
Rozlišovanie pomocou „stanovišť“	10 minút	Každý zo žiakov dostane jednu kartičku a podľa svojho rozlíšenia sa presúva k tabuli (fakty) alebo do zadnej časti triedy (názory)
Zhodnotenie aktivity	3 minúty	Lektor si s triedou postupne prechádza ich voľby
Reflexia a spätná väzba	1 minúta	Spätná väzba na štýl, obsah a náročnosť testu – od žiakov
Možnosť diskusie	Podľa situácie	Ak je priestor, dá sa téma rozlišovania faktov a názorov rozšíriť o menšiu diskusiu v rámci reality žiakov,...
Dotazník pre vyučujúceho	1 minúta	Požiadanie vyučujúceho o vyplnenie krátkeho dotazníka, po hodine
Poďakovanie a rozlúčenie	1 minúta	Rozlúčenie sa so žiakmi aj vyučujúcim

Zdroj: Vlastné spracovanie (2023)

Záverom

Variácie offline a online formy sa samozrejme môžu meniť. Závisí to však na predstavivosti lektora, možnosti miestnosti, v ktorej sa tréning, či workshop realizuje a najmä na možnostiach, znalostiach a schopnostiach samotných účastníkov. Posledným, avšak esenciálnym faktorom, je časový rámeč pre tieto aktivity a s nimi spojený harmonogram, či plán výučby. Tieto aktivity sú originálne súčasťou návrhov pre riešenie bakalárskej práce, ale napriek môjmu „copyright“-u („know-how“, autorským právam), túto možnosť berte skôr ako „open-source“ (voľne dostupné), čiže ako možnosť slobodného využitia, ale aj prípadnej inovácie. Takto som to od začiatku koncipoval a chcem pomôcť takisto, ako vy.

V prípade akýchkoľvek otázok, prípadných podnetov ku zlepšeniu, či skúseností z praktickej realizácie sa na mňa neváhajte obrátiť e-mailovou cestou.
(ozvem sa Vám čím skôr, ako sa mi len bude dať, kvôli zamestnaniu)

Ďakujem Vám za prejavenu dôveru a verím, že Vám moje materiály pomôžu u žiakov, či účastníkov workshopov aktivizovať základy kritického myslenia v praxi.

Kontaktný e-mail: honzoblazek@gmail.com